

vet man bitvis inte riktigt om Daun verkligen menar att det finns en homogen svensk kultur eller om svenskarna bara tror det, om det är så att den svenska kulturen i stort kommer att vara intakt eller om den förändras under en överskådlig framtid. Hur som helst bör man beakta att boken är skriven för en långt bredare publik än enbart etnologer. Den tar upp frågor om hur den svenska kulturen ser ut, huruvida olika kulturer kan samexistera och om vi bör befara att globaliseringen kommer att förändra det svenska. Det är frågor som man kan anta ställs av människor utanför det kulturvetenskapliga fältet.

Samtidigt förstår Daun kultur på samma sätt som gång på gång återkommer i den svenska offentligheten och som befäster det svenska som självklart upphöjt. Personligen föredrar jag en etnologi som granskar och, om nödvändigt, ifrågasätter dessa massmediala föreställningar, snarare än en etnologi som bekräftar dem. Utifrån mitt sätt att se på kultur saknar *En stuga på sjätte våningen* frågor om kulturella diversifieringar och komplexiteter och tredje-rums-kulturer. Jag skulle gärna ha sett mer om kulturell förändring och om hur kulturer, kulturskillnader och kulturella hierarkier används i maktspel. Och jag saknar en uppdelning mellan kultur som, å ena sidan, något enhetligt föreställt och, å andra sidan, diversifierat och situationsbundet praktiserat.

Dauns bok ger knappast redskapen för att, som Helena Karlsson uppmanar, ge svensken chansen att plocka isär sin egen föreställning om att leva i en totalt enhetlig och suverän kultur. Snarare tvärtom. Efter att ha läst *En stuga på sjätte våningen* får jag svårt att befria mig från min egen homogena bild av den egna ordningsamt välciviliserade svenska kulturen. Snarare är jag redo att bygga en egen stuga på sjätte våningen, även om jag inser att jag då inhägnar min svenska särart och placerar den en bit upp, oåtkomlig och upphöjd.

Magnus Öhlander, Södertörn

Magnus Berg & Fredrik Sunnemark: *Politikens riktning och livets gång. Erfarenheter och förståelser av systemskiftet i svensk politik*. Carlsson Bokförlag, Stockholm 2006. 277 s. ISBN 91-7203-769-5.

I skrivande stund står riksdagsvalet år 2006 för dörren. Denna gång känns den politiska kartan svårare att läsa än vanligt. Socialdemokratin ger ett otydligt intryck. Vänsterpartiet förefaller förvisso inte längre ha feminismen som huvudfråga, men vad har kommit att ersätta den

schymanska febern? På högersidan verkar folkpartiet allt tydligare lämna den liberala mittfåran bakom sig för att istället söka sig mot en grumlig etnokratisk hållning. Moderaterna ger sken av att marschera i motsatt riktning – de framställer sig närmast som ett arbetarparti! Är det konstigt att man känner osäkerhet inför politiken och dess innehåll? Glädjande nog har etnologen Magnus Berg och idé- och lärdoms historikern Fredrik Sunnemark skrivit en angelägen bok om osäkerhet och alienation inför politiken.

I *Politikens riktning och livets gång. Erfarenheter och förståelser av systemskiftet i svensk politik* försöker författarna ”beskriva hur den politiska kulturen omvandlats i Sverige sedan det som kallats den svenska modellen glansdagar och hur en skara människor upplevt och reagerat på det” (s. 13). Utgångspunkten är således att ett systemskifte har ägt rum: folkhemmets Sverige, välfärds politikens Sverige, har utmanats och besegrats av nyliberalism och globala ekonomiska flöden. Författarna försöker inte dölja sin kritiska grundinställning till detta skifte utan lyfter tvärtom fram den som en drivkraft i författandet av boken. Det öppna ställningstagandet skulle förvisso kunna störa läsningen, men så är inte fallet. Istället är det ytterst intressanta frågor som genomsyrar framställningen och fångar läsarens uppmärksamhet: Vad händer med människors världsbild när ett systemskifte äger rum? Hur förhåller människor sig till systemskiftet och vad händer med grundläggande värderingar?

Två materialkategorier ligger till grund för undersökningen. Berg har använt sig av 38 intervjuer med anställda i den offentliga sektorn. Sunnemark har i sin tur använt sig av drygt 20 minnesböcker skrivna av politiker och andra inflytelserika personer som i stor utsträckning var aktiva under systemskiftet. Det är emellertid framför allt böcker skrivna av politiker verksamma på vänsterkanten som analyseras. Materialet, både intervjuerna och böckerna, betraktas som ett slags biografiska berättelser där såväl liv som politik tangeras – om än i varierande utsträckning. Teoretisk inspiration hämtas från diskursanalytiker och narrativitet är ett centralt begrepp för båda författarna.

Utöver inledningskapitlet består boken av fyra kapitel. Det första är en litteraturstudie vari bilden av systemskiftet mejslas fram. Författarnas intention är inte att problematisera systemskiftet som realitet utan kapitlet förefaller fungera som en bakgrundsteckning. Innehållet är därför också tämligen bekant; det vilar nästan uteslutande på en strid ström av böcker som berättar om hur

Sverige i det närmaste kapades av marknadsliberala, eller nyliberala, krafter.

Efter det historiska kapitlet följer den, ur etnologisk synpunkt, kanske intressantaste delen, ett kapitel där intervjumaterialet med de anställda i den offentliga sektorn analyseras. Det är ett innehållsrikt och spännande kapitel som det är omöjligt att göra rättvisa i en kort recension. Genomgående ges dock bilden av människor som inte längre känner igen sig i politiken. Deras grundläggande värderingar, som solidaritet och jämlikhet, formades under en annan era. I ett individualiserat och ekonomiserat samhälle är dessa värderingar helt utan värde. Ja, det verkar rent av som om politiken inte längre har med ideologi att göra och detta skapar en grundläggande osäkerhet, alienation, men också i vissa fall ilska. Det tycks med andra ord finnas en klyfta mellan förd politik och det liv och de värderingar som präglar ”vanligt folk”. Vad som sker när denna klyfta etablerats och ytterligare vidgas ges det inget svar på, även om Berg vågar sig på en gissning: ”Då kan man förvänta sig att reaktionerna – både utåt- och inåtriktade – mot det man är missnöjd med kommer att bli tydligare och fler.” Detta är ju förvisso hoppingivande eftersom de flesta författare som givit sig i kast med systemskiftet hävdar att inte bara politiken utan även människors värderingar i allt större utsträckning koloniserats av marknadsliberala krafter – ”svensson” blir, annorlunda uttryckt, en kall cynisk aktör i det marknadsliberala spelet. Bergs analys pekar emellertid i en annan riktning, i informanternas berättelser är kontinuiteten med det ”gamla” samhällets värderingar stark, trots att politiken inte går att känna igen.

Men hur förhåller sig då politiker och andra makt-havare till systemskiftet? Hur har deras världsbild och värderingar påverkats under och av systemskiftet? Det är frågor som Sunnemark behandlar med utgångspunkt i de minnesböcker som skrivits om detta skede i svensk nutidshistoria. Han laborerar med intressanta begrepp och metaforer såsom Leviathan och sociala fantasier. Tyvärr är det inte alltid begreppen och metaforerna bidrar till tydlighet i argumentationen i ett annars läsvärt kapitel. Vad som förvånar mest under läsningen av detta avsnitt är att politikerna, i sina böcker, framställer sig som företrädare för klassiska socialdemokratiska värderingar. Även här betonas alltså en slags kontinuitet med tiden före systemskiftet. Men det är som nämnts förvånande med tanke på att samma personer i stor utsträckning satt vid makten under den period då systemskiftet genomfördes. Detta kan förefalla paradoxalt, men enligt

Sunnemark är så inte fallet. I politikernas berättelser görs nämligen en klar åtskillnad mellan ideologisk övertygelse och politik. Politik handlar inte om ideologi utan om praktik och pragmatism: politik uppstår eller görs i mötet med utifrån kommande hot och förändringar, till exempel ekonomiska krafter. I likhet med de anställda i den offentliga sektorn visar sålunda politikermaterialet upp kontinuitet – samhället må ha genomgått ett systemskifte, men värderingar såsom solidaritet och trygghet består hos de enskilda individerna. Huruvida detta, politikernas personliga fasthållande vid klassiska vänstervärderingar, ska uppfattas som hoppfullt eller tragiskt självbedrägeri kan man som läsare fundera över. För Sunnemark är det framför allt ett slags narrativ teknik som gör det möjligt för politikerna att framstå, eller framställa sig som goda socialdemokrater.

I bokens avslutning drar författarna samman trådarna. Detta kapitel är viktigt eftersom resan fram har varit rik på idéer, komparativa analyser och nyanserade tolkningar av materialet. Författarna lyckas också på ett föredömligt sätt knyta ihop säcken. Tyvärr är jag dock än mer osäker inför riksdagsvalet efter att ha läst boken. Klyftan mellan mina värderingar och politikernas sätt att förhålla sig till marknadsliberala krafter har inte blivit mindre. Jag känner mig tvärtom i större utsträckning än tidigare som en främling i det politiska landskapet. Men då finns det ju anledning att tänka på Karl Marx. De marknadsliberala krafterna är inte magiska eller gudomliga andeväsen utan resultatet av människors handlande. Därmed måste det ju rimligtvis vara möjligt att påverka utvecklingen mot ett nytt, och denna gång sunt, systemskifte. Kanske får Berg och Sunnemark anledning att skriva en uppföljning om några år.

Fredrik Nilsson, Lund

Charlotte Hagström: *Man är vad man heter. Namn och identitet*. Carlsson Bokförlag, Stockholm 2006. 187 s. ISBN 91-7203-758-X.

I vänboken *Oförtrutet* utgiven på Carlssons förlag 2003 publicerade jag en liten essä med titeln ”Namn och identitet”. Det mycket begränsade utrymme som stod till buds gör den egentligen försumbar, men den ville markera ämnets betydelse ur etnologisk synpunkt. Nu har etnologen Charlotte Hagström glädjande nog tagit upp det i ett större sammanhang i en bok på samma förlag och med samma undertitel.

I en kort forskningsöversikt nämner Hagström att